

Nr 236.

*Kungl. Maj:t proposition till riksdagen med förslag till förordning
angående upphörande av vissa till statsverket indragna
hospitalsräntor; given Stockholms slott den 26 februari
1937.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning angående upphörande av vissa till statsverket indragna hospitalsräntor.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

F ö r s l a g

till

förordning angående upphörande av vissa till statsverket indragna hospitalsräntor.

Härigenom förordnas, *dels* att till statsverket indragna hospitalsräntor skola, med undantag av räntorna från lägenheterna Hospitals- eller Klosterkvarnen i Söderköpings stad och Vä nr 17 i Vä socken av Kristianstads län, upphöra att utgå för tid efter år 1937, *dels ock* att i kronans jordebok skall verkställas anteckning om räntornas upphörande.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 26 februari 1937.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler fråga om *upphörande av vissa till statsverket indragna hospitalsräntor.*

Föredraganden anför:

»Genom förordning den 5 juni 1909 (nr 68 sid. 1) förordnades bland annat, att de jämlikt kungl. brevet den 12 maj 1876 från hospitalen till statsverket indragna räntor, kronotonde med flera avgälder av hemman och lägenheter skulle, där så ej redan skett, omsättas i penningar efter vissa angivna grunder samt för varje fastighet i kronans räkenskaper sammanföras till en summa under benämning *indragen hospitalsränta*. Denna omsättning, om vilken kammarkollegiet hade att gå i författning, skulle tillämpas fr. o. m. år 1910. Vidare medgavs, att ägare av hemman eller lägenhet, varav utginge indragen hospitalsränta, finge friköpa sig från skyldigheten att utgöra sådan ränta medelst inbetalning till statsverket av ett belopp, motsvarande räntans kapitalvärde, beräknat efter 5 %. Anbud om inlösen skulle ske hos länsstyrelsen, som, sedan uträkning av lösensumman blivit sökanden meddelad och lösenbeloppet i behörig ordning till länsstyrelsen inbetalts, skulle föranstalta om behörig anteckning i jordeboken och anmäla förhållandet hos kammarkollegiet. Jordägare, som vid framställandet av anbud om inlösen därom gjorde förbehåll, kunde få amortera lösensumman under loppet av sex år med lika belopp årligen. De medel, som genom ifrågavarande avlösning inflöte, finge, i likhet med köpeskillingarna för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark.

I skrivelse den 7 maj 1932, nr 187, har riksdagen i anledning av motioner (I: 86 och II: 119) gjort framställning om avskrivning av hospitalens till statsverket indragna räntor och i sådant avseende anført, att de senaste årtiondenas lagstiftning på det område, vartill förevarande fråga hörde, så gott som undantagslöst hade följt den regeln, att avskrivning kommit till användning,

då fråga vore om offentligrättsliga skyldigheter, och avlösning i fråga om privaträttsliga. De räntor, som avsåges i förordningen den 5 juni 1909, grundade sig visserligen till stor del å privaträttsliga avtal men då i avgifterna inginge även utskylder, som till sitt ursprung vore av offentligrättslig natur (t. ex. kronotonde), ville det synas som om dessa borde kunna bliva föremål för avskrivning. Utan närmare undersökning kunde emellertid icke angivas, i vad mån utskylderna vore av ena eller andra slaget. I anledning därav anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning angående den omfattning och det sätt, varpå de jämlikt 1876 års brev från hospitalen till statsverket indragna räntor, vilka jämlikt förordningen den 5 juni 1909 kunde omsättas i penningar, måtte kunna upphöra, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Över riksdagens framställning har kammarkollegiet den 31 augusti 1933 avgivit infortrat utlåtande med förslag till avskrivning av ifrågavarande utskylder samt därvid bifogat ett av kollegiets arkiv den 23 juni 1933 avgivet memorial.

Innan jag övergår till en närmare redogörelse för nämnda förslag torde till en början få lämnas uppgifter om hospitalsräntornas uppkomst och beskaffenhet.

Hospitalsräntornas uppkomst och beskaffenhet.

De utskylder, som i riksdagens skrivelse avses, utgå huvudsakligast av fastigheter i Gotlands, Kristianstads och Malmöhus län, men enstaka med hospitalsräntor belastade fastigheter förekomma jämväl inom Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings och Kronobergs län. Förteckningar å de avgiftspliktiga fastigheterna jämte av dem utgående räntor äro bilagda kammarkollegiets den 30 december 1904 avgivna, av trycket år 1907 utkomna utlåtande, vilket ligger till grund för 1909 års förutnämnda förordning. I enlighet med de i nämnda förordning stadgade grunder har kollegiet fastställt och i jordeboken för varje fastighet å landet låtit anteckna det i penningar omsatta räntebeloppet. Antalet fastigheter från vilka sådana räntor fastställts att utgå utgör 215, och sammanlagda årliga beloppet av räntorna uppgår till 5,323 kronor 80 öre. De olika räntebeloppen variera mellan 6 öre (för Hospitals- eller Heliggeiststycket i Gotlands län) och 209 kronor 93 öre (för Öjebro hospitalskvarn i Östergötlands län). Genom avlösning enligt 1909 års förordning hava räntebelopp om sammanlagt endast 132 kronor 8 öre upphört att utgå.

Ifrågavarande räntor hava tillkommit *dels* genom förbehåll vid skatteförsäljning av hospitalen tillhöriga fastigheter, *dels ock*, till ett mindre antal, genom förvärf för hospitalens räkning av räntor från fastigheter, som icke tidigare tillhört hospitalen. Med avseende å det förra slaget av räntor torde följande böra bemärkas.

Redan under katolska tiden funnos flerstädes i riket, merendels inom klostren, hospital, varest till understöd och vård mottogos fattiga och sjuka.

Vid avskaffandet av klostren blevo deras till kronan indragna hemman och inkomster av tionde i många fall anslagna till hospitalen, vilka även sedermera av kronan erhöilo betydliga anslag i kronotionde, räntor och jord. Flera fastigheter tillföillo och hospitalen genom donationer av enskilda, varför utom dessa stundom förvärvade jord genom arvsrätt efter avlidna hospitals-hjon, genom återgång av skatteförsälda hemman som blivut utom börd avyttrade och genom köp.

Jämlikt kammarkollegiets cirkulärbrev den 10 december 1724 om nya jordeböckers upprättande och förordningen den 11 december 1766 angående hospitals- och barnhusinrättningarna i riket skulle hospitalen tillhöriga hemman och lägenheter i jordeboken bibehållas vid den jordnatur, varunder de vid donationstiden upptogos. De av kronan till hospitalen skänkta hemman skulle sålunda i jordeboken införas under kronotitel och de av frälsemän skänkta under frälsetitel. Den omständigheten att hospitalshemman i jordeboken upptogos i kronokolumn föränledde emellertid icke någon inskränkning i hospitalens fullkomliga dispositionsrätt över hemmanen och de av dem utgående räntor. Hospitalen ansågos därför ifrån äldre tider äga sina hemman i allmänhet under full frälsefrihet, vilket förhållande även bekräftades i den första allmänna författningen rörande hospitalsväsendet eller förordningen om hospitals- och barnhusinrättningarna i riket den 11 april 1763, däri förklarades, att hospitalen innehade sina fastigheter under frälsemanнарätt.

Enligt förordningen om skatteköp den 19 september 1723 fingo hospitalshemman för vederbörande hospitals räkning till skatte försäljas å auktion emot köpeskilling, vilken, likasom den vid försäljningen bestämda räntan, skulle tillfalla hospitalet för att till dess nytta och gagn användas, under villkor att räntan ej förminskades utan snarare förbättrades. För skatteförsäljning av de skånska hospitalshemmanen utfärdades särskilda föreskrifter. Genom kungl. brev den 7 oktober 1766 förordnades sålunda, att dessa hemman finge å åborna till skatte försäljas, med villkor bland andra, att vid åboombyten skulle av hemmanen betalas ett års ränta, resp. för vissa slags hemman två års räntor i stället för städja, varjämte hospitalen fortfarande skulle åtnjuta den hemmanen åliggande skyldighet att utgöra äckor (körslor) och dagsverken eller därför bestämd lösen samt årligen av varje slättbohemman bekomma ett lass torv och av varje skogbohemman ett lass ved, vilka förmåner sedermera löstes i penningar. Med tillämpning av omförmälda föreskrifter fortgingo skatteköpen av hospitalshemman, intill dess alla skatteköp genom kungl. brevet den 28 oktober 1773 inställdes. Väl upplivades ånyo 1723 års skatteköpsförordning genom förordningen den 21 februari 1789, men ej långt därefter förbjödos genom kungl. brevet den 7 december 1796 skatteköp av alla ad pios usus anslagna hemman, vilket förbud, med undantag av vissa Danviks hospital tillhöriga hemman, sedermera varit i avseende å hospitalshemmanen gällande.

Då hospitalen, såsom ovan nämnts, ägde sina hemman under frälsemanнарätt och således innehade både jord- och ränteäganderätten till hemmanen,

kommo hospitalen genom hemmanens försäljning till skatte, därvid räntan förbehölls hospitalen, att gent emot skatterättsinnehavarna intaga en frälseränteägares ställning. De vid skatteförsäljning av hospitalshemman betingade räntorna, vilka ofta voro högre än hemmanens gamla räntor, ävensom den ersättning för äckor och dagsverken samt för skyldigheten att till hospitalen leverera ved eller torv, som vid dylika försäljningar betingats, voro, såsom frälseräntor i allmänhet, icke upptagna i kronans jordeböcker och räkenskaper; och de under senare tider angående omsättning, förenkling och indragning av kronans räntor utfärdade författningar, nämligen kungörelsen den 11 maj 1855 och förordningen den 23 juli 1869, hava av kammarkollegiet förklarats icke hava avseende å ifrågavarande av skattesålda hospitalshemman utgående räntor.

För bedömande av frågan, huruvida och i vad mån de vid skatteköpen förbehållna hospitalsräntorna kunna likställas med vanlig till staten utgående grundskatt torde böra något beröras de i räntorna ingående särskilda posterna. Dessa hava före den genom 1909 års förordning anbefallda omsättningen bestått av:

- a) jordeboks- och hemmantalsränta,
- b) kronotionde,
- c) ersättning för befrielse från skyldigheten att till hospitalen utgöra äckor och dagsverken in natura,
- d) ersättning för befrielse från skyldigheten att till hospitalen leverera ved och torv, samt
- e) halmstädja.

De under b) c) d) och e) upptagna avgifter utgå endast från före detta hospitalshemman i Kristianstads och Malmöhus län.

Om naturen av dessa poster har kammarkollegiets arkiv efter verkställd undersökning gjort i huvudsak följande uttalanden:

Vad beträffar först de *skånska hospitalsräntorna* synes själva räntan (jordeboks- och hemmantalsränta) motsvara den ränta, vartill andra kronohemman med tillämpning av skattläggningsmetoden blivit skattlagda. Halmstädjan synes från början vara en på tionden beräknad periodisk avgift men är numera jämlikt kungl. brev den 11 maj 1855 att hänföra till ränta. Hospitalens kronotionde, som motsvarar den del av tionden, som vid reformationen indrogs från biskoparna till kronan, synes hava åtnjutits av hospitalen redan under medeltiden på grund av förläning av biskoparna och efter indragningen av biskopstionden till kronan fått av hospitalen behållas såsom anslag av kronan. Tiondefriheten har icke sin grund i hospitalens frälserätt och tiondeavgifterna kunna således icke anses såsom en i hospitalens frälseräntor ingående post utan, sedan tionden tillika med hospitalens övriga inkomster år 1876 indragits till statsverket, har tionden varit att likställa med vanlig kronan behållen tionde. Ersättningen för äckor och dagsverken samt för ved och torv har av Kungl. Maj:t den 9 november 1894 förklarats utgöra en särskild utöver grundskatten vid skatteförsäljningen betingad avgift. Det kan således sägas, att i de skånska hospitalsräntorna ingående kronotionde har natur av vanlig till kronan utgående grundskatt, att själva räntorna, däri inberäknat halmstädjan, äro att likställa med sådan grundskatt och att ersättningen för äckor och dagsverken samt för ved och torv utgör en särskild utöver grundskatten utgående avgift.

Vad därefter angår de *gottländska hospitalsräntorna* hava dessa tillkommit på grund av en år 1747 förrättad, genom kungl. brev den 4 februari 1762 fastställd skattläggning, varvid hospitalsjordarna blivit något högre skattlagda än vartill gällande skattningsmetod gav anledning. För åkern hade sålunda den efter metoden uträknade räntan ökats med en fjärdedel och även ängen hade skattlagts något drygare än efter metoden. Till övervägande del äro emellertid dessa räntor att likställa med vanlig grundskatt.

Bland *övriga hospitalsräntor* har räntan å fräselägenheten Rothemmet i Mjölby stad tillkommit genom skattläggning i vanlig ordning och är förty att likställa med grundskatt. Räntorna av lägenheterna Dahlskvarnen eller Berget i Norrköpings stad, Öjebro hospitalskvarn i Herrberga socken och Sågen i Söderköpings stad (förut Drothems socken) hava tillkommit på grund av förbehåll vid skatteförsäljningen, därvid förbehållits ränta till högre belopp än det vartill lägenheterna skattlagts. Sålunda hade den av Dahlskvarnen eller Berget förbehållna räntan ökats från 6 till 12 tunnor spannmål, räntan av Öjebro hospitalskvarn från 12 tunnor mjöl till 16 tunnor 2 kappar samt räntan av Sågen ökats med det vid tiden för skatteköpet av lägenheten utgående arrendet. Till den del de vid skatteköpen förbehållna räntorna motsvarade de lägenheterna i jordeboken påförda räntor äro de att likställa med grundskatt.

Såsom tidigare nämnts utgå vidare räntor av ifrågavarande slag av en del egendomar, vilka icke varit i hospitalens ägo. Dessa räntor, som genom arv, köp eller gåva tillfallit sådan inrättning, hava således rent privaträttsligt ursprung. Då för dessa räntor av kollegiets arkiv ifrågasattes annan ordning för deras upphörande än för övriga räntor, torde få lämnas följande specificerade uppgifter rörande förstnämnda räntors tillkomst och belopp.

Fastighet, varav ränta utgår	Räntans belopp		Räntans tillkomst
	Kr.	öre	
2 mtl. frälesäteri Lida nr 1 i Åkers socken, Södermanlands län	50	—	Enligt ett av hauptmannen Johan von Westphal den 1 februari 1710 upprättat och av hans änka friherrinnan Brita Magdalena Fleetwood den 2 juli 1742 och den 15 maj 1745 förnyat testamente har av motstående säteri upplåtits en årlig ränta av 600 daler kopparmynt med förklarande att hälften av räntan skulle tillfalla Strängnäs hospital och den andra hälften lektorerna vid Strängnäs gymnasium. ¹
¹ / ₈ mtl. frälse Vare nr 8 Södra Södergården i Blådinge socken, Kronobergs län	2	50	Ifrågavarande, på grund av köpehandling år 1705 uppkomna fräleseränta har tillfallit hospitalet i Växjö i arv efter ett år 1804 avlidet hospitalshjon.

¹ Sistnämnda del av räntan utgår enligt staten för Strängnäs högre läroverk fortfarande till lektorerna vid läroverket.

Fastighet, varav ränta utgår	Räntans belopp		Räntans tillkomst
	Kr.	öre	
$\frac{9}{16}$ mtl. frälse Lilla Tvären nr 2 i Hedeskogs socken, Malmöhus län	24	24	Från motstående hemman har Ystads hospital år 1706 inköpt en ränta om 2 tunnor $13\frac{1}{2}$ kappar korn.
$\frac{3}{4}$ mtl. frälse Axeltofta nr 1 och $\frac{5}{8}$ mtl. frälse Tofta nr 15 i Tofta socken, Malmöhus län	102	06	Ifrågavarande ränta har åren 1585 och 1664 donerats till Landskrona hospital av Jakob Krabbe och hans änka fru Metta Rosenkrantz.
Fränselägenheten Hovby nr 27 i Östra Hoby socken, Kristianstads län	—	21	Motstående lägenhet har jämlikt Göta hovrätts dom den 30 april 1755 förklarats tillhöra frälsehemmanet Hovby nr 27, dock med skyldighet för frälsehemmanets ägare att efter eget begivande till Kristianstads hospital årligen erlægga $13\frac{1}{2}$ öre smts ränta. Genom länsstyrelsens utslag den 10 januari 1820 förklarades lägenheten skola orubbad förbliva under hemmanet utan någon städja eller annan avgift än den årliga räntan.
Fränselägenheten Kettilstorp i Jönköpings stad (föret Ljungarums socken)	4	38	Enligt 1754 års räkenskaper för Jönköpings hospital hade en vid fränsesäteriet Kettilstorp belägen utjord, vars ränta erlades av säteriets brukare, från urminnes tid lytt under hospitalet, och hade hospitaldirektionen låtit bero vid erläggande årligen in natura eller efter markegång av den vanliga räntan $\frac{1}{2}$ lispund smör. Enligt uppgift i kammarkollegiets tryckta utlåtande av år 1904, sid. 14, är lägenheten enligt meddelande av säteriets ägare till läget okänd.

Förslag om avskrivning av hospitalsräntorna.

Kammarkollegiets arkiv har föreslagit, att de hospitalsräntor som förbehållits vid skatteförsäljning skola omedelbart avskrivas. Till motivering av sitt förslag har arkivet anfört i huvudsak följande.

Ehuru hospitalsräntorna betraktats såsom fränseskatteräntor, hava de bestämmelser, vilka jämlikt lagen den 8 november 1912 gälla för avlösning av sådana räntor, icke gjorts tillämpliga å hospitalsräntorna. I 19 § tredje stycket av nämnda lag stadgas sålunda: 'I fråga om de från hospitalen till kronan indragna räntor äge vad i denna lag stadgas ej tillämpning.' Avlös-

ningslagens bestämmelser äro för jordägarna såtillvida förmånligare än bestämmelserna för avlösning av hospitalsräntor som staten bidrager med en fjärdedel av avlösningssumman för en frälseränta samt lämna ett 40-årigt amorteringslån à 4 procent å återstoden. Däremot sker kapitaliseringen av räntan efter förmånligare grunder beträffande hospitalsräntorna eller efter fem procent än beträffande frälseräntor, vilka kapitaliseras efter fyra procent. Avlösningssumman för en årlig ränta å 100 kronor blir sålunda för hospitalsräntan 2,000 kronor och för frälseräntan 2,500 kronor, av vilket sistnämnda belopp jordägaren endast behöver betala 1,875 kronor. Annuiteten å denna summa, som förskottas av staten, blir 94 kronor 73 öre. Avlösningen av en frälseränta innebär sålunda, att jordägarens betalningsskyldighet omedelbart något nedsättes för att efter 40 år helt och hållet upphöra.

Om än räntorna av hospitalskronohemmanen i kronans hand äro att anse såsom frälseskatteräntor, torde dock viss del av räntan vara att likställa med grundskatt och sålunda böra behandlas såsom sådan. Detta gäller särskilt i de skånska hospitalsräntorna ingående kronotionde, som rätteligen icke utgör någon i frälseräntan ingående post. Kronotiondebeloppen hade otvivelaktigt bort avskrivas i samband med den allmänna grundskatteavskrivningen. Trots sålunda att åtskilliga omständigheter tala för att till viss del likställa åtminstone flertalet hospitalsräntor med vanlig grundskatt, som bort avskrivas, hava ägarna av hospitalsränteskyldiga fastigheter icke ens erhållit det bidrag av statsverket vid avlösningen som staten ansett sig böra lämna vid avlösningen av rena frälseskatteräntor. Det hade givetvis varit riktigt och billigt, att statsmakterna samtidigt med det de beslutit att ekonomiskt bidra till avlösningen av frälseskatteräntorna berett de hospitalsräntepfiktiga fastigheterna åtminstone samma förmåner. Därest 1912 års lag gjorts tillämplig å hospitalsräntorna, hade, då hospitalsräntorna betalas till statsverket, icke erfordrats något initiativ från räntegivarnas sida för räntornas avlösning, utan i ovan angivna fall hade ett sådant beslut bort medföra, att räntegivaren omedelbart fått sin ränteskyldighet nedsatt från 100 kronor till 94 kronor 73 öre, samt att räntan efter 40 år helt och hållet avskrivits. Då amorteringstiden bort räknas från lagens ikraftträdande den 1 januari 1913, skulle, i händelse 1912 års lags principer gällt för hospitalsräntorna, med hänsyn till det förhållandet att den utgående räntans belopp något överstiger beloppet av den annuitet, som med tillämpning av 1912 års lag skolat av de ränteskyldiga erläggas, samma räntor helt och hållet kommit att upphöra efter utgången av år 1949. Då det icke synes föreligga några sakliga skäl eller vara rättvist och billigt att för hospitalsräntornas avlösning tillämpats för jordägaren hårdare bestämmelser än för de rena frälseskatteräntorna, torde under alla förhållanden förstnämnda räntor böra helt och hållet avskrivas vid nämnda tidpunkt. Men härtill kommer vad angår de skånska hospitalsräntorna, att de däri ingående kronotiondebeloppen bort vara redan år 1904 helt och hållet avskrivna, samt vad beträffar såväl dessa räntor som även andra hospitalsräntor, att det torde föreligga vissa skäl för att anse åtminstone viss del av själva räntan såsom grundskatt, vilken bort avskrivas. Med hänsyn härtill torde det hava varit skäligt att staten med en större del bidragit till avlösningen av hospitalsräntorna än till avlösning av frälseskatteräntorna. Denna andel torde skäligen kunna uppskattas till hälften. I det förut återgivna exemplet hade sålunda av avlösningssumman, 2,500 kronor, jordägaren haft att amortera allenast 1,250 kronor, vilket belopp med en annuitet av 100 kronor, som räntegivaren faktiskt erlagt, varit slutbetalat efter 18 år eller, räknat från den 1 januari 1913, år 1931. Härtill kommer hänsynen till önskemålet om snabbt avskaffande

av dylika rester av ett föråldrat skattesystem och till den ur statsfinansiell synpunkt ringa ekonomiska räckvidden av en omedelbar avskrivning.

Beträffande de räntor, som tillkommit vid skatteförsäljning av sådana hospitalen tillhöriga frälseegendomar, vilka av enskilda donerats eller eljest av hospitalen förvärvats från enskilda, har arkivet ifrågasatt, huruvida en omedelbar avskrivning av dem vore befogad. Sådana räntor utgå av 14 fastigheter, av vilka en i Uppsala län och de övriga i Kristianstads och Malmöhus län, och uppgå till ett sammanlagt årligt belopp av 648 kronor 64 öre. Arkivet har emellertid ansett, att övervägande skäl talade för att i fråga om ränteavskrivningen behandla dessa räntor på enahanda sätt som räntorna av hospitalskronohemmanen, samt härom vidare anfört följande:

Närmare besett förete de räntor, som tillkommit vid skatteförsäljning av hemman, som hospitalen förvärvat av enskilda genom kända fång, reellt sett ingen skillnad från räntor som förbehållits vid skatteförsäljning av så kallade hospitalskronohemman. Jämväl sistnämnda slag av hemman torde hava tillkommit på grund av enskildas donationer i äldre tider, ehuru de i kronans jordeböcker kommit att redovisas under krono titel. Under denna titel upptogos före skatteköpen jämväl hemman, som kunna påvisas hava av hospitalen förvärvats av enskilda. Räntorna av donationshemmanen synas i regel i likhet med räntorna av kronohemmanen och efter enahanda grunder hava bestämts vid skattläggningar. Därest hemmanen blivit före skatteförsäljningen indragna till kronan, torde utan tvivel jämväl dessa räntor hava i likhet med annan grundskatt blivit avskrivna. Vidare torde det för den enskilde jordägaren synas obilligt och orättvist om räntorna i oförmälda hänseende behandlades olika allteftersom sättet för hospitalets åtkomst till hemmanet kunde i det särskilda fallet ådagaläggas eller icke.

Beträffande däremot de förut uppräknade räntor, vilka icke tillkommit på grund av förbehåll vid skatteförsäljning av hospitalshemman utan vilka genom arv, gåva eller köp från enskild person tillfallit hospital och vilka således hava rent privaträttsligt ursprung, har arkivet ansett det icke föreliggande samma skäl för omedelbar avskrivning.

Kammarkollegiet, som icke haft något att tillägga till arkivets utredning, har ansett att, då de sistnämnda bland hospitalsräntorna ingående egentliga frälsekatte-räntorna icke uppginge till högre årligt belopp än sammanlagt 183 kronor 39 öre, även dessa räntor liksom övriga hospitalsräntor borde upphöra att utgå fr. o. m. år 1935. Från den ifrågasatta avskrivningen har kollegiet föreslagit skola undantagas räntorna från lägenheterna Hospitals- eller Klosterkvarnen i Söderköping och Vä nr 17 i Vä socken i Kristianstads län. Dessa lägenheter, till vilka äganderätten fortfarande tillkomme kronan, innehades av enskilda under ständig besittningsrätt. De från lägenheterna utgående räntorna vore därför att anse såsom ständiga arrenden.

I en inom finansdepartementet upprättad promemoria har därefter, under förutsättning av att beslut i frågan komme att fattas år 1937, framlagts förslag till *förordning angående upphörande av till statsverket indragna hospitalsräntor* av följande innehåll:

Kungl. Maj:ts proposition nr 236.

'Häri genom förordnas, dels att till statsverket indragna hospitalsräntor skola med undantag av räntorna från lägenheterna Hospitals- eller Klosterkvarnen i Söderköpings stad och Vä nr 17 i Vä socken upphöra att utgå för tid efter år 1937, dels ock att i kronans jordebok skall vid vederbörande fastigheter verkställas anteckning om räntornas upphörande.'

Vidare har riksräkenskapsverket avgivit yttrande i ärendet och därvid dels meddelat att ifrågasatta räntor i rikshuvudboken redovisats under inkomsthuvudtiteln 'Diverse inkomster', och dels förklarat sig icke hava något att erinra emot kammarkollegiets förslag med den i nämnda promemoria ifrågasatta jämkningen beträffande tiden för räntornas upphörande.

Ägarna av de fastigheter, vilka hava s. k. indragen hospitalsränta sig påförd, hava i jämförelse med ägarna av andra med likartade räntor belastade fastigheter kommit i ogynnsam ställning beträffande räntornas avlösning och avskrivning. Ehuru ifrågasatta räntor med hänsyn till sin uppkomst betraktats såsom frälseskatteräntor, hava ägarna av de räntepliktiga fastigheterna icke beretts de förmåner, som i form av statsbidrag och förskott jämlikt 1912 års avlösningslag vid avlösning av andra frälseskatteräntor tillerkänts fastighetsägarna. Och oaktat i flertalet hospitalsräntor ingå poster, såsom kronotionden, vilka torde vara att likställa med grundskatt, som, efter det räntorna indragits till statsverket, bort behandlas såsom annan grundskatt, hava räntorna i sin helhet undantagits från den av statsmakterna år 1885 beslutade allmänna grundskatteavskrivningen.

För en omedelbar avskrivning av räntorna synas ock hava anförts fullgiltiga skäl. Med utgångspunkt från att räntorna äro att anse delvis såsom grundskatt, som redan bort vara avskriven, och delvis såsom frälseskatteräntor för vilkas avlösning icke skäligen bort, sedan genom 1912 års lag avlösning av frälseskatteräntor i allmänhet möjliggjorts, tillämpas oförmånligare bestämmelser än dem som gälla för andra frälseskatteräntor, torde det få anses befogat, att räntegivarna med de från ikraftträdandet av 1912 års lag till statsverket hitintills utgjorda räntorna skola anses hava fullgjort de inbetalningar, som för räntornas avlösning skäligen bort ifrågakomma.

Från en omedelbar avskrivning anser jag i likhet med kammarkollegiet och riksräkenskapsverket icke böra undantagas de i den föregående redogörelsen uppräknade räntor, vilka med hänsyn till sin uppkomst äro att anse såsom rena frälseskatteräntor. Jämväl avlösningssummorna för dessa räntor torde nämligen till allra största delen kunna anses vara slutamorterade. I anslutning härtill och med hänsyn till deras obetydliga belopp torde anledning saknas att för deras vidkommande stadga något undantag.

Från avskrivning torde däremot böra undantagas de räntor, vilka utgå av kronan fortfarande tillhöriga lägenheter och vilka torde vara att anse såsom vederlag för nyttjanderätten till lägenheterna. Beträffande dessa räntor torde åtgärder för deras upphörande kunna vidtagas i samband med en förändrad disposition av lägenheterna.»

Departements-
chefen.

Föredraganden hemställer härefter, att ett inom finansdepartementet upprättat förslag till *förordning angående upphörande av vissa till statsverket indragna hospitalsräntor* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställer förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

H. Wihlborg.